model kartonowy ◆ 1:100

MODELIK

Rok IV (XI) Nr 1/00 ISSN 1428-3840

Brama Bańska w Gryfinie

XIV w.

SERIA: ZABYTKI ARCHITEKTURY POMORZA ZACHODNIEGO

BRAMA (BASZTA) BAŃSKA W GRYFINIE

Budowla z XIV wieku

Gdy w 1220 roku książęcy tron w Szczecinie objął Barnim I, Pomorze Zachodnie targane licznymi najazdami dalekie było od dobrej kondycji gospodarczej. Aby temu zapobiec, władca dążący do wzmocnienia roli miast, uporządkował ich status prawny, a oprócz tego, by zagospodarować wyludnione tereny, zakładał nowe grody.
I tak oto 1 marca 1254 roku miała miejsce lokacja Gryfina. Zasadźcą był Rudolf de Belecowe wraz z dwoma synami. Miasto uzyskało prawo Magdeburskie i aby przyśpieszyć jego rozwój zostało zwolnione na okres 6 lat z wszelkich podatków. Otrzymało też prawo wyrębu lasów, połowu ryb i swobodnej żeglugi po Odrze. Z dóbr zakonu Cystersów z pobliskiego Kołbacza wydzielono dla jego potrzeb pola uprawne.
Około 1284 r. Gryfino otrzymało podwójne umocnienia ziemno-drewniane, a w końcu XIV w. zbudowane z kamienia polnego i cegły mury obronne, o łącznej długości ok.1900 m. Wjazdu do miasta strzegły od strony północnej Brama Szczecińska (już nie istniejąca), a od południowej Bańska. Obie nazwy pochodzą od kierunków wyjazdu z miasta: do Szczecina i do Bani (miejscowość na południe od Gryfina). Brama Bańska, o kwadratowej, kamiennej podstawie, na której zbudowano z cegły okrągłą wieżę strażnicą zakończoną stożkowatym dachem, dla lepszego zabezpieczenia uzbrojona została dodatkowo w tzw. bronę – drewnianą kratę okutą żelazem. W okresie późniejszym kratę drewnianą zastąpiono żelazną, podnoszoną w czasie dnia i zasuwaną na noc. Oprócz bram, mury miejskie umocniono ponadto przy pomocy baszt, wież obronnych i na wpół otwartych czatowni. Razem było ich ponad 30. Dookoła murów wykopano również głęboką fosę.
Wszystkie te zabiegi znakomicie chroniły mieszkańców przed pomniejszymi próbami najazdu, nie oparły się jednak prawdziwym kataklizmom. W wyniku wojny 30-letniej Gryfino zostało zajęte przez wojska cesarskie, co przyniosło miastu wiele klęsk i nieszczęść. W grudniu 1630 r. Miasto zostało otoczone i zdobyte przez wojska szwedzkie. Stało się ono widownią krwawych starć. Garnizon cesarski został doszczętnie rozbity. Nowi okupanci zostali z entuzjazmem przywitani przez ludność, jednak wyzwoliciele szybko udowodnili, że potrafią rabować, gwałcić i mordować nie gorzej niż Niemcy.
Pokój westwalski z 1648 roku przyznał Gryfino Brandemburgii, jednak Szwedzi nie opuścili go aż do1679 r. urządzając sobie z niego bazę wypadową w kierunku Wielkopolski. Ustąpili dopiero po niespodziewanym uderzeniu i wdarciu się Brandenburczyków do miasta. W czasie wojny siedmioletniej w roku 1760 Gryfino splądrowały wojska rosyjskie, a w roku 1807 wkroczyły tu wojska napoleońskie i przez 6 lat stacjonował w mieście garnizon francuski. W marcu 1945 roku, zamienione przez hitlerowców w twierdzę broniącą przepraw przez Odrę Gryfino, zdobyła armia radziecka, u boku której o miasto walczyła również polska I Samodzielna Brygada Moździerzy i 2 Dywizja Artylerii. Niemal całe stare miasto legło w gruzach.
W latach 70-tych, w czasie rozbudowy miasta związanej z budową elektrowni „Dolna Odra", renowacji poddano ocalałe resztki muru i Bramę Bańską, nadając jej dzisiejszy wygląd.
Odrestaurowana i charakterystyczna budowla jest dzisiaj wizytówką Gryfina i wraz z gotyckim kościołem z XIII wieku i fragmentami murów obronnych dowodem jego bogatej historii i dawnej świetności.

OPIS BUDOWY

Elementy oznaczone dodatkowo gwiazdką należy nakleić na tekturę o grubości 1 mm.

1. Podstawa makiety, naklejamy na grubą tekturę i wycinamy.
2a,2b. Wnętrze bramy wjazdowej. Cz.2a zaginamy do wewnątrz i przyklejamy po obu stronach części 2a – wg rys.6.
3. Naklejoną na tekturę cz.3a przyklejamy równo z górną krawędzią od wewnętrznej strony do cz.3, następnie dokładnie wycinamy otwory i podklejamy cz.3b.
4. Wyciąć i wyprofilować cz.4 wg rys.6. Cz.4a i 4c pogrubione tekturą podklejamy w wyznaczonych miejscach. Wycinamy oznaczony otwór i podklejamy cz.4b.
5,5a,5b,5c,6,6a. Z tych elementów podobną do poprzedniej metodą montujemy następną ścianę.
7. Wewnętrzne ściany otworów strzelniczych profilujemy i oklejamy nimi od wewnątrz stosowne otwory.
8a,8b,8c. Wg rys.1 wykonujemy dwa okna i podklejamy je do cz.6. Tak przygotowane ściany sklejamy ze sobą, a następnie przyklejamy do podstawy cz.1 i wnętrza bramy cz.2b.
9. Cz.9 wzmacniamy tekturą i wg rys.6 przyklejamy do cz.4 i 6.
10,10a,10b,11,11a. Podobnie jak wyżej montujemy kolejną ścianę.
12,12a. Wg rys.4 wykonujemy otwory okienne i podklejamy do cz.10.
13,13a,13b. Postępujemy podobnie jak przy montażu okna cz.8a-c i przyklejamy do cz.10.
14. Profilujemy wg rys.3 i przyklejamy do cz.10.
15,15a,15b,15c. Sklejamy wg rys.2 i wraz z dwoma oknami wykonanymi z cz.8a-c montujemy w cz.11. Tak przygotowaną ścianę mocujemy do wykonanej już makiety.
16,16a,16b,17,17a. Montujemy ostatnią ścianę. W cz.17 wklejamy okno cz.8a-c i całość przyklejamy do podstawy i pozostałych ścian.
18. Profilujemy i wypełniamy prześwity w krenalażu.
19. Podklejamy tekturą i przyklejamy do ścian.
20,20a. W cz.20 wycinamy zaznaczone otwory i podklejamy od wewnątrz wyprofilowane cz.7. Formujemy ją w walec i sklejamy za pomocą cz.20a.
21,21a,21b,21c. Montujemy wnękę drzwiową i wklejamy w wycięcie w cz.20.
20b,20c. Wzmocnione tekturą wklejamy odpowiednio przy dolnej i górnej krawędzi cz.20. Należy zwrócić uwagę, aby strzałki z cz.9,20b i później jeszcze z cz.23 pokrywały się co do kierunku.
22. Naklejamy na tekturę i owijamy wokół górnej krawędzi cz.20. Tak przygotowany element górnej części bramy mocujemy do cz.9 w oznaczonym miejscu.
23,23a,23b,23c. Cz.23 naklejamy na tekturę i wg rys.6 przyklejamy do niej wycięte i wyprofilowane części 23a i 23b. Wewnętrzne ścianki krenalaża górnego wykonujemy z cz.23c.
24,24a,24b,24c. Z części 24 sklejamy zwieńczenie wieży, a z cz.24a,24b,24c wg rys.9 wykonujemy wnękę drzwiową.
25,25a,25b,25c,26,26a,26b,26c. Wg rys.5 montujemy przypory i mocujemy je do cz.3.
27. Uformowaną i sklejoną przyklejamy do cz.10.
28,28a,28b,28c. Z naklejonych na tekturę o grubości 1 mm części 28a,28b,28c i odpowiednio uformowanej cz.28 wg rys.10 wykonujemy wykusz i mocujemy go do cz.16.
29,29a. Z części tych montujemy pozostałość muru obronnego i doklejamy do ściany w oznaczonym miejscu.
30. Po zagięciu, sklejeniu i wycięciu mocujemy klamry w oznaczonych miejscach.

MODELIK 1/00 ISSN 1428-3840
BRAMA BAŃSKA W GRYFINIE
Oprac. modelu: **Ryszard Adamczewski**
Foto na okładce: **Stanisław Strzelczyk**
Redakcja numeru: **Janusz Oleś**

Wydawca:
WYDAWNICTWO „MODELIK"
Janusz Oleś
74-100 Gryfino; ul. Szczecińska 10
tel./fax: (091) 40-45-299
Korespondencja:
74-100 Gryfino; skr. poczt.125

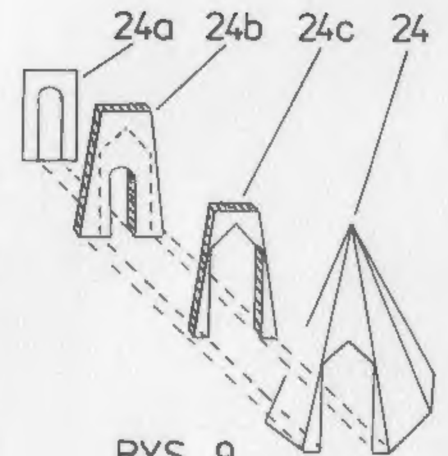
24 23a 23b 23 22 20c 20 18 20b 9 4b 4a 4 4c 11 19 11a 10b 10a 7 3b 3a 10 3 2b 2a 2b 7

24 22 20 4b 4a 4c 19 7 3b 3a 3 2a 2b

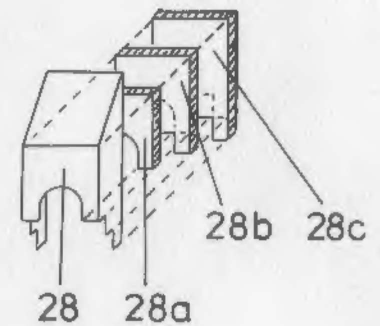
RYS 6

24 22 20 7 4b 19 3b 25c 28 25b 25a 26c 26a 26b 26 3 30 25

RYS 7

RYS 9

RYS 10

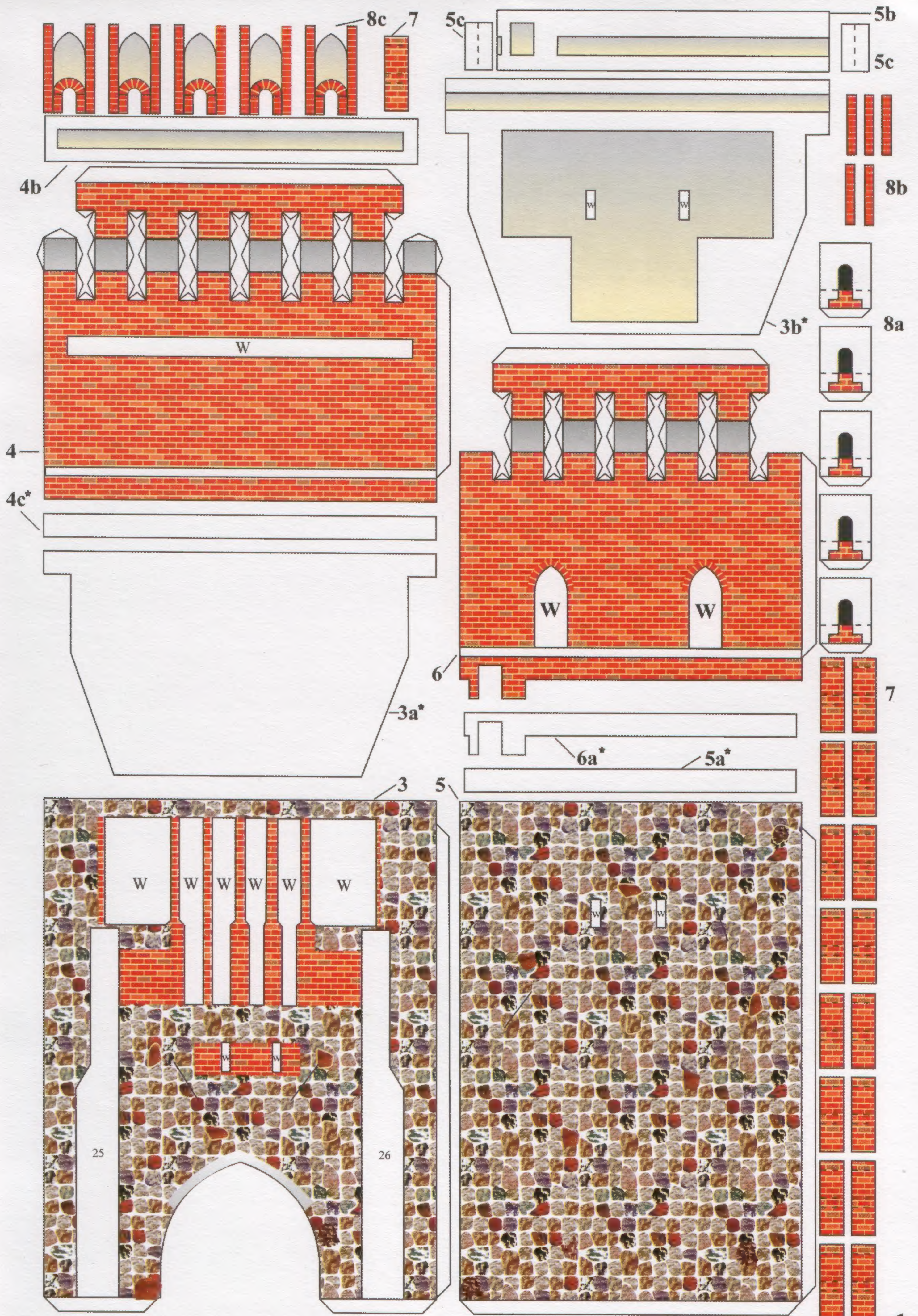
24
23c
24abc
23a
22
20
7
18
6
8c
8b
8a
19
5b
5
7
26c
26
30
27

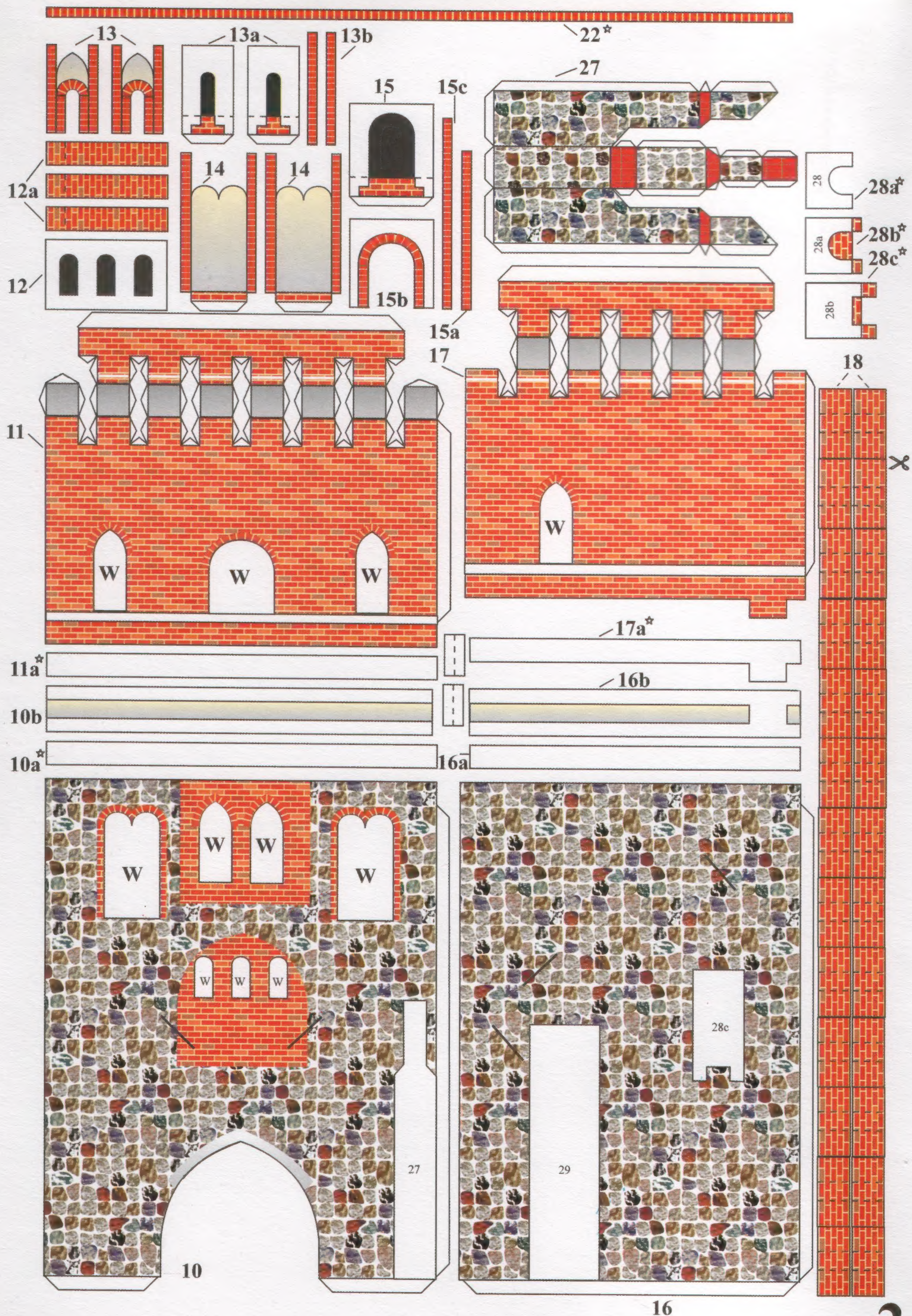
21c
21b
21a
21
18
15c
15b
15a
15
11
8abc
10b
13 1b
14
12
10
28
29
29a

27
8abc
17
16b
16
28
28b
28c
30
25c
25
29a
29

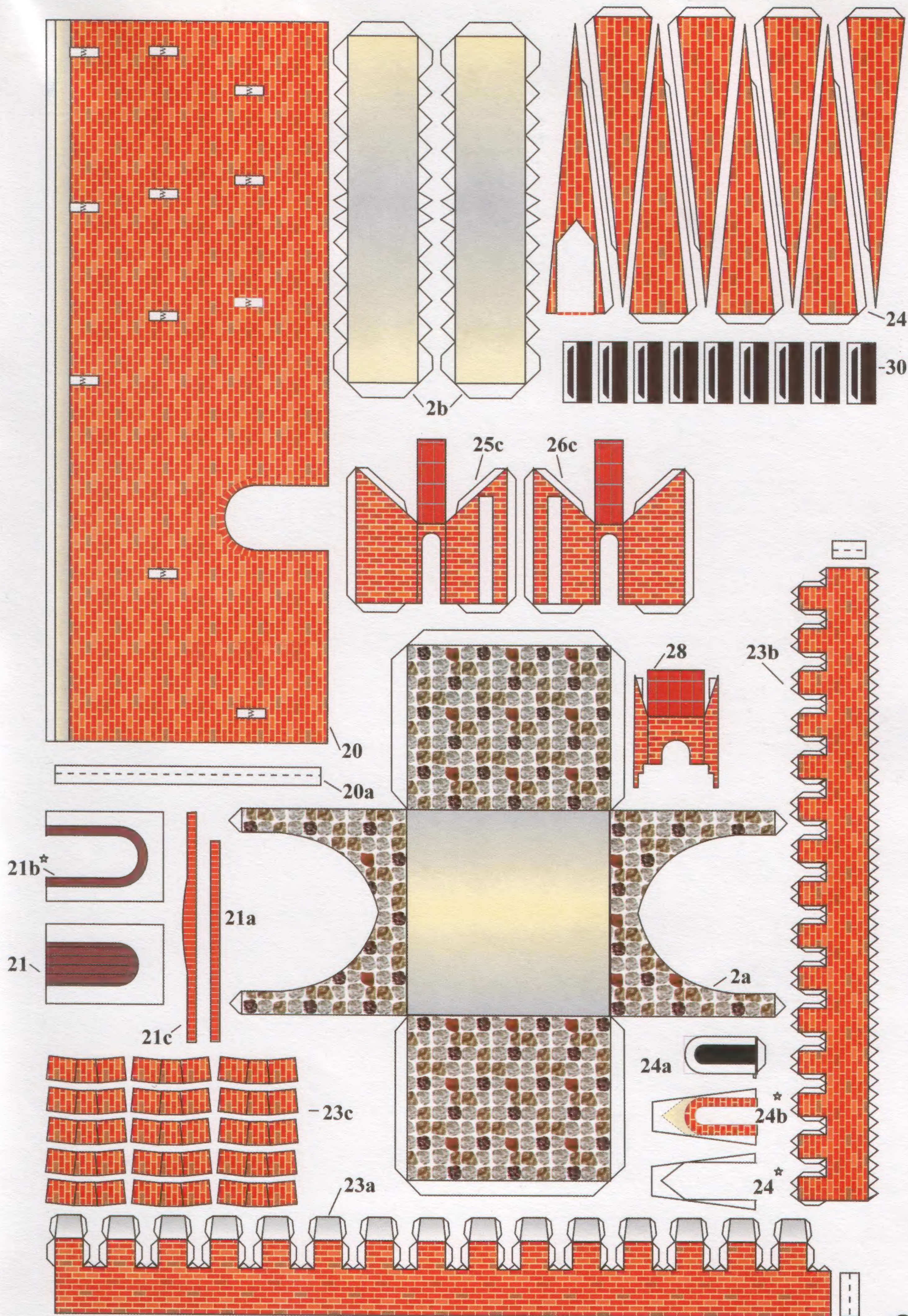

RYS 8

8c
7
5c
5b
5c
4b
8b
W
3b*
8a
4
4c*
W
W
6
7
3a*
6a*
5a*
3
5
W
W
W
W
W
W
W
W
W
W
25
26

13
13a
13b
22*
27
15
15c
28
28a*
28a
28b*
28c*
28b
12a
14
14
12
15b
15a
17
18
11
W
W
W
W
17a*
11a*
16b
10b
10a*
16a
W
W
W
W
W
W
W
28c
27
29
10
16

24
30
2b
25c
26c
20
28
23b
20a
21b*
21a
21
2a
21c
24a
24b*
23c
24*
23a

25c

25

25a

25a

25

29a

29

26

26a

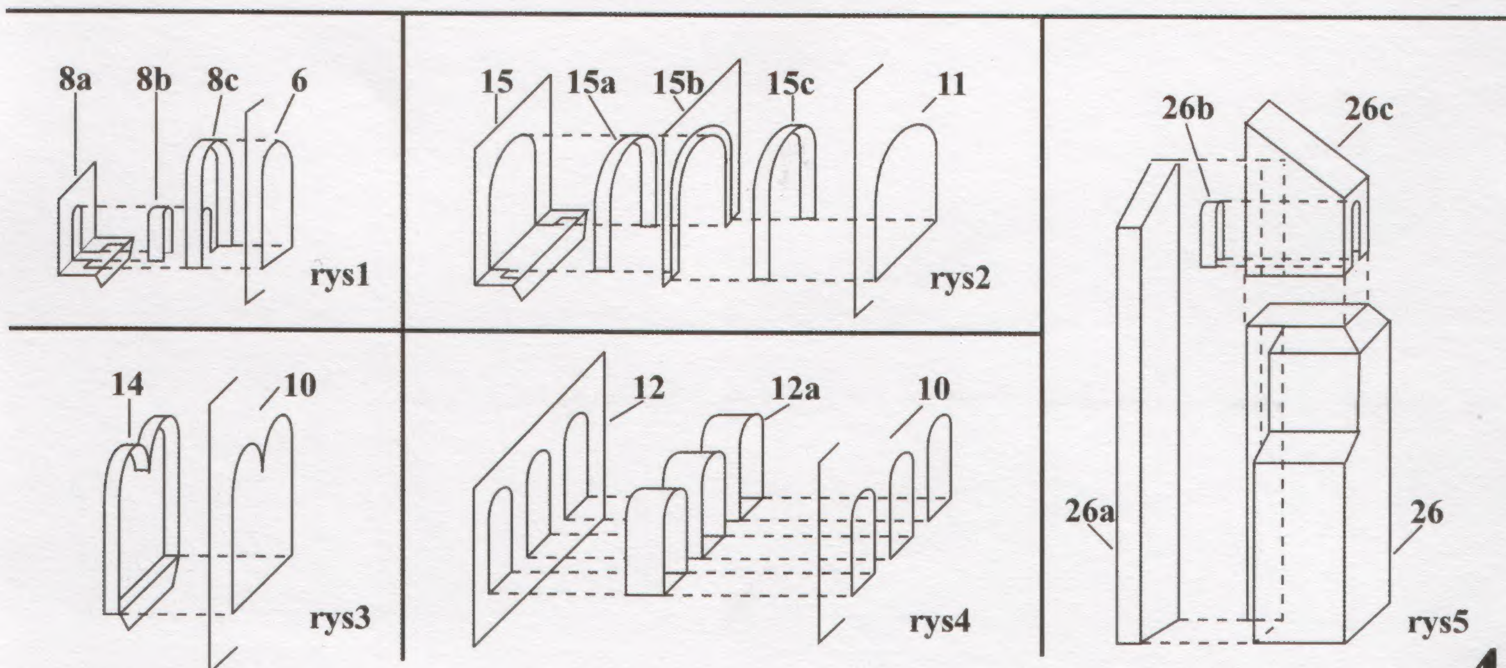
26

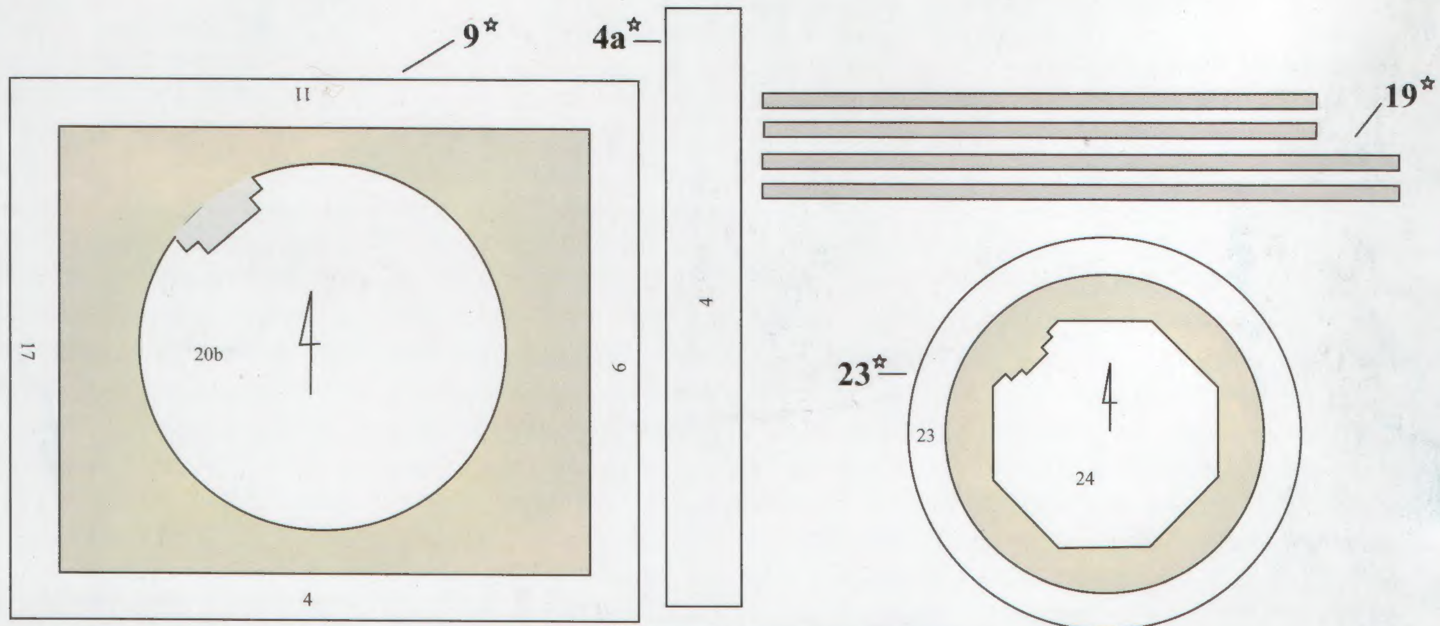
26a

26c

25b

26b

2a
2b
2b
26
26a
1*
2b
2b
2a
25a
25
27
29

